

شصت و یکمین نشست از سلسله نشست‌های مرکز پژوهشی میراث مکتوب با عنوان «ساخت پیل الکتریکی در دوره اشکانی، همراه با عملکرد ده ساله آینه میراث و سه ویژه‌نامه تاریخ علم»، با سخنرانی دکتر ناصر کنعانی، استاد دانشگاه صنعتی برلین، روز دوشنبه ۲۱/۸/۱۳۸۶ در محل مرکز برگزار شد.

ابتدا اکبر ایرانی، رئیس مرکز، ضمن خوشامدگویی به دکتر کنعانی و مدعوین، از زحمات سردبیر فصلنامه، آقای کیان‌فر، و دبیر ویژه‌نامه تاریخ علم، دکتر جعفر آقایانی چاوشی، تشکر و قدردانی کرد.

وی با اشاره به اینکه فصلنامه آینه میراث تلاشی برای نقد و معرفی و بررسی متون کهن و مباحث ایران‌شناسی و متن‌شناسی و متن‌پژوهی بوده است، گفت: قبل از انتشار ماهنامه گزارش میراث فصلنامه آینه میراث جنبه خبری نیز داشت که بعد از آن، نقل مطالب مربوط به حوزه اطلاع‌رسانی کتاب، ایران‌شناسی و نسخه‌شناسی به گزارش میراث منتقل شد؛ البته این ماهنامه نیز به نوعی به سمت طرح مباحث و مقالات تخصصی پیش می‌رود. وی افزود: کوشش مرکز این است که آینه میراث را به‌روز منتشر نماید، همراه با ویژه‌نامه‌هایی که آماده چاپ در این فصلنامه هستند.

ایرانی تصریح کرد: خوشبختانه استقبال زیاد از این مجله، ما را بر آن داشت تا ویژه‌نامه‌ها و ضمایمی مرتبط

با حوزه کاری مرکز در کنار این مجله منتشر کنیم. لیکن علی‌رغم داشتن صلاحیت مرتبه علمی پژوهشی، پیگیر گرفتن مجوز آن هستیم که متأسفانه به دلیل بعضی ظواهر (نه ضوابط) آیین‌نامه‌ای که مروج مدرک‌گرایی در جامعه است، هنوز این کار به نتیجه نرسیده است.

رئیس مرکز در پایان، با عرض تسلیت مجدد به آقای جمشید کیان‌فر برای از دست دادن فرزندشان، به دو شماره اخیر مجله اشاره نمود که به ایشان و فرزندشان تقدیم شده است.

سپس دکتر ناصر کنعانی سخنرانی خود را در مورد ساخت پیل الکتریکی در دوره اشکانی که مقاله آن در شماره ۲۰ آینه میراث چاپ شده بود، آغاز کرد.

دکتر ناصر کنعانی

وی ابتدا به زندگینامه و فعالیت‌های علمی ویلی هارتر، که مقاله‌ای از او در شماره ۳۵ آینه میراث چاپ شده است، اشاره کرد و گفت: ویلی هارتر در رشته نجوم و اخترشناسی متخصص بود و به زبانهای آلمانی، انگلیسی، فرانسوی و اسپانیایی تسلط کافی داشت و عربی را هم خوب می‌نوشت و می‌خواند. همچنین با

بوده‌اند. همین مطالب مورد توجه بسیاری از دانشمندان قرار گرفت و بررسی وجود چنین شیئی در ایرانِ دورهٔ اشکانی ادامه یافت. دکتر کنعانی در سخنان خود به برخی از این نظرات پرداخت.

به گفتهٔ وی در سال ۲۰۰۵م شبکهٔ بی‌بی‌سی لندن برنامه‌ای پخش کرد که در آن همراه نمایش دادن این شیء، بررسی آن نیز آمده بود.

دیگر سخنران این نشست دکتر جعفر آقایانی

دکتر جعفر آقایانی چاوشی

چاوشی بود که سخنان خود را با بررسی اهمیت تاریخ علم آغاز کرد و گفت: انتشار ویژه‌نامهٔ تاریخ علم در فصلنامهٔ آینهٔ میراث نخستین بار از سوی مدیر محترم مرکز پژوهشی میراث مکتوب، به این جانب پیشنهاد شد و من نیز با کمال میل آن را پذیرفتم.

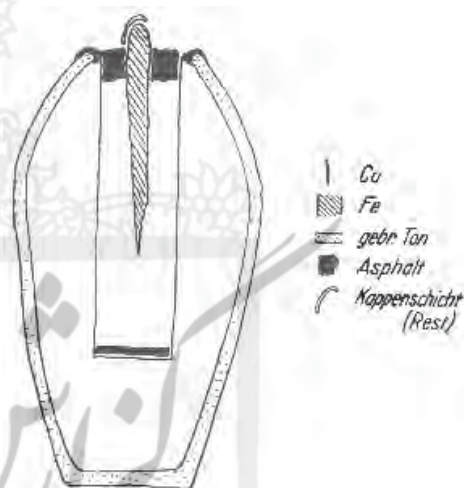
وی سپس به موفقیت این مجله و استقبال زیاد از آن اشاره کرد و گفت: تاکنون کارهای مستند و علمی در خصوص تاریخ علم اسلامی به این شکل صورت نگرفته است و اگر کتاب‌هایی هم دربارهٔ کارهای علمی دانشمندان اسلامی چاپ شده، بیشتر شکل توصیفی داشته است نه تحلیلی.

دکتر چاوشی به این مطلب اذعان داشت که: با وجود تشکیل همایش‌ها و برنامه‌های مختلف در مورد تاریخ علم، متأسفانه به دلیل کافی نبودن آشنایی سخنران با این موضوع، نتیجهٔ مطلوبی به دست نیامده است و جوانان دانشگاهی ما با علوم غربی بیشتر آشنا هستند تا علوم اسلامی، و نمی‌توانند مطالب قابل توجهی دربارهٔ علوم

زبان چینی آشنایی داشت. البته تخصص وی نجوم چینی بود و دربارهٔ حرکت عطارد به دور خورشید کار می‌کرد. روزی بر حسب تصادف با تندیس کوچک عطارد که و. ل. هیل‌بورگ به موزهٔ ویکتوریا و آلبرت در لندن اهدا کرده بود، آشنا شد و به زایجهٔ درون آن اندیشید که علت آن چیست و اصلاً برای چه طراحی شده و رابطهٔ آن با رب‌النوع یونانی چیست؟

او در مراحل تحقیق به این مسئله پی برد که اگرچه کپلر آلمانی حرکت بیضوی اجسام آسمانی را کشف کرده است، ولی اولین بار این طرز تفکر را دانشمندان اسلامی مطرح کرده‌اند.

وی در ادامه به تاریخ سلسلهٔ اشکانیان و ابتکارات و اختراعات آنها اشاره کرد.

دکتر کنعانی سپس دربارهٔ موضوع اصلی سخنرانی، یعنی پیل الکتریکی اشکانی، گفت: در نزدیکی مدائن ۶۱۳ قطعه کشف شد و کوزه‌ای در میان آنها بود که به تأیید دانشمندان، مربوط به دورهٔ اشکانی بود. درون این کوزه یک استوانه‌ای مسی با میلهٔ آهنی بود که دانشمندان را به فکر فرو برد و با ذکر دلایل علمی و تجربی ثابت شد که این شیء یک نوع باتری است و اگر دو فلز مختلف مثل مس و آهن در یک محلول قرار گیرند، مسلماً یک جریان الکتریکی به وجود می‌آید. دربارهٔ این موضوع در سال ۱۹۳۸ مقاله‌ای هم چاپ شد. ولی چون زمان جنگ بود توجه چندانی به آن نشد. بعداً جرج گاموف در کتابی با عنوان تولد و مرگ خورشید به این مطلب اشاره کرد که ایرانیان دورهٔ اشکانی دارای باطری

اسلامی و یا اکتشافات علمی دانشمندان سرزمین خود به دست آورند و این خود یکی از دلایل خودکم‌بینی و سرخوردگی آنان است. همان‌طور که می‌دانیم در غرب از دو قرن پیش تحقیق در تاریخ علم اسلامی آغاز شد و این تحقیقات از حدود نیم قرن پیش سرعت بیشتری به خود گرفته است، به طوری که امروزه نه تنها در امریکا و اروپا بلکه در بعضی از کشورهای عربی مانند مصر، الجزایر و سوریه پژوهش‌هایی درباره تاریخ علم اسلامی، به شکل آکادمیک آن، انجام می‌گیرد و کارهای تحقیقی زیادی صورت گرفته است. با این همه این پژوهش‌ها با اغراض سیاسی نیز توأم بوده است. از باب مثال، آقای رشدی راشد همه دانشمندان ایرانی را عرب قلمداد می‌کند.

دکتر چاوشی ادامه داد: امروزه دانشجویان و استادان و پژوهشگران در تلاش‌اند تا مقاله‌ای در یکی از نشریات امریکایی و اروپایی به چاپ برسانند. ما عکس این عمل را در آینه میراث انجام می‌دهیم و از پژوهشگران خارجی مقاله درج می‌کنیم و آنان نیز با کمال میل مقالات خود را می‌فرستند.

وی در پایان با اشاره به اهمیت چاپ این ویژه‌نامه و بهره‌گیری بیشتر از تجربیات استادانی چون استاد سیدعبدالله انوار، دکتر کنعانی، دکتر جمشیدنژاد اول،

موضوع و چندزبانه‌بودن مجله را مطرح کرد و به تشریح راه‌هایی برای ارتقای سطح علمی آن پرداخت.

استاد جمشید کیان‌فر

آخرین سخنران نشست، آقای جمشید کیان‌فر، سردبیر فصلنامه آینه میراث بود که با اشاره به همزمانی برگزاری نشست ده‌سالگی مجله آینه میراث

با سالروز تولد مزدک، فرزند از دست رفته ایشان، سخنان خود را در مورد چگونگی شکل‌گیری آینه میراث و سیر تحولات آن آغاز کرد.

کیان‌فر گفت: ده سال از عمر این فصلنامه می‌گذرد و تا امروز ۳۷ شماره آن، به همراه سیزده ضمیمه در موضوعات مختلف و البته مرتبط، منتشر شده است. همچنین در کنار آنها ماهنامه گزارش میراث نیز به صورت مستقل منتشر می‌شود.

سردبیر فصلنامه آینه میراث در ادامه گفت: مقالاتی در موضوعات مختلف به دستمان می‌رسد و هر مقاله را سه کارشناس و داور علمی ارزیابی می‌کند که در صورت تأیید به چاپ می‌رسد. این سختگیری فقط برای هرچه بهتر شدن محتوای فصلنامه و ارتقای سطح علمی آن است. قصدمان این است که در آینده مقالاتی را به زبان اصلی نیز به چاپ برسانیم، چنان که در ویژه‌نامه‌ها بدین کار اقدام نموده‌ایم.

وی تصریح کرد: روش ما برای چاپ مقالات در فصلنامه این است که در رسم‌الخط نویسندگان دست نمی‌بریم و برای نوع نگارش هر کسی احترام قائل هستیم، البته همواره کوشیده‌ایم شیوه نگارش فرهنگستان را در حد امکان مراعات کنیم.

وی در پایان سخنان خود، پذیرش مجله از سوی استادان و پژوهشگران، و به خصوص نسل جوان و فرهیخته را فخر آینه میراث دانست.

